

معافیت و محدودیت های مسئولیت مدنی در حمل و نقل جاده ای

نیکی جلالی

سرشناسه	: جلالی، نیکی، ۱۳۷۰-
عنوان و نام پدیدآور	: معافیت و محدودیت‌های مسئولیت مدنی در حمل و نقل جاده‌ای/نیکی جلالی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات حانون، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۰ص.
شابک	: 978-622-617164-9
وضعیت	: فهرست
نویسی	: فیبا
موضوع	: کنوانسیون قرارداد حمل و نقل بین‌المللی کالا از طریق جاده، (۱۹ مه ۱۹۵۶م.)
موضوع	: Convention on the Contract for the International (Carriage of Goods by Road (1956, May 19
موضوع	: حمل و نقل جاده‌ای -- قوانین و مقررات
موضوع	: Transportation, Automotive -- Law and legislation
موضوع	: حمل و نقل جاده‌ای -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Transportation, Automotive -- Law and legislation
رده بندی کنگره	: In ۰۲۸ ک
رده بندی دیویی	: ۳۴۳/۴۳
شماره کتابشناسی	: ۳۱۳۳۴۴

معافیت و محدودیت‌های مسئولیت مدنی در حمل و نقل جاده‌ای

ناشر: انتشارات حانون

نویسنده: نیکی جلالی

صحافی: حانون

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۷۱-۶۴-۹

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۴۲۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

۱۳		مقدمه
۱۷		فصل اول: مفاهیم و مبانی مسئولیت مدنی متصدی حمل و نقل جاده ای
۱۹		مبحث اول: مفاهیم
۱۹		گفتار اول: تعریف متصدی حمل و نقل در ایران، T.I.R و C.M.R
۲۴		گفتار دوم: انواع متصدی حمل و نقل در ایران، T.I.R و C.M.R
۲۴		بند اول: تصدی مستقیم
۲۶		بند دوم: تصدی مع الواسطه
۳۵		گفتار سوم: انواع روش های حمل و نقل در ایران، T.I.R و C.M.R
۳۶		بند اول: حمل و نقل سراسری
۳۸		بند دوم: حمل و نقل مرکب (ترابری چند نوعی)
۴۰		بند سوم: حمل و نقل به روش کریر - ترانس شپمنت
۴۱		گفتار چهارم: ماهیت قرارداد حمل و نقل جاده ای در ایران و T.I.R و C.M.R
۴۲		بند اول: ماهیت قرارداد حمل و نقل از منظر قانون مدنی
۴۳		بند دوم: ماهیت قرارداد حمل و نقل از دیدگاه قانون تجارت
۴۵		مبحث دوم: مبانی مسئولیت
۴۵		گفتار اول: مبانی مسئولیت مدنی متصدی حمل و نقل جاده ای در حقوق ایران
۴۶		۱-۲- مسئولیت مبتنی بر اماره تقصیر با ریشه غیر قراردادی
۴۸		گفتار دوم: مبانی مسئولیت مدنی متصدی حمل و نقل جاده ای در C.M.R
۵۰		۲-۱- مسئولیت مبتنی بر اماره تقصیر با ریشه غیر قراردادی

۵۱	۲-۲- احتمالات مطروحه در راستای مبنای مسؤولیت
۵۵	۲-۳- نظریه های قابل قبول برای مبنای مسؤولیت متصدی حمل و نقل در کنوانسیون C.M.R.
۵۶	۲-۴- نظریه «حداکثر مراقبت»
۵۶	گفتار سوم: مبنای مسؤولیت متصدی حمل و نقل جاده ای در T.I.R.
۵۹	فصل دوم: تحدید مسؤولیت
۶۱	مبحث اول: شروط محدود کننده مسؤولیت و اقسام آن
۶۱	گفتار اول: شروط صریح
۶۳	گفتار دوم: شروط ضمنی
۶۴	مبحث دوم: ماهیت شروط محدود کننده مسؤولیت
۶۴	گفتار اول: ماهیت قراردادی
۶۷	گفتار دوم: ماهیت قراردادی (ناشی از اراده قانونگذار)
۷۱	مبحث سوم: شیوه های تحدید مسؤولیت
۷۲	گفتار اول: شیوه قانونی
۷۳	گفتار دوم: شیوه قراردادی
۷۵	مبحث چهارم: دلایل اعتبار شروط محدود کننده مسؤولیت
۷۶	گفتار اول: ایران
۷۶	۱-۱- اصل آزادی قراردادهای
۷۷	۱-۲- استفاده از عموم آیه شریفه «أوفوا بالعقود» و حدیث نبوی «الؤمنون عند شروطهم»
۷۷	۱-۳- قانون
۸۰	گفتار دوم: C.M.R.
۸۱	گفتار سوم: T.I.R.
۸۲	۳-۱- کارنه تیر
۸۲	۳-۲- دفترچه تیر
۸۶	۳-۳- ماده ۶ کنوانسیون
۸۹	فصل سوم: معافیت از مسؤولیت
۹۱	مبحث اول: اسباب معافیت متصدی حمل و نقل جاده ای از مسؤولیت
۹۱	گفتار اول: اسباب قانونی
۹۱	بند اول: در حقوق ایران
۹۵	بند دوم: C.M.R.
۱۰۰	بند سوم: T.I.R.

۱۰۲	گفتار دوم: اسباب قراردادی.....
۱۰۲	بند اول: اعتبار شرط معافیت از مسؤولیت.....
۱۰۶	بند دوم: شرط عدم مسؤولیت.....
۱۱۳	مبحث دوم: محدودیت های معافیت متصدی حمل و نقل جاده ای کالا.....
۱۱۳	گفتار اول: معافیت قانونی.....
۱۱۳	بند اول: تقصیر مدعی.....
۱۱۴	۱۰۱- غیب در بسته بندی.....
۱۱۵	۱-۲- غیب در بارگیری، جیدمان و تخلیه.....
۱۱۶	۱۰۳- سایر افتادات خطا کارانه مدعی.....
۱۱۸	بند دوم: غیب ناشی کالا.....
۱۱۹	بند سوم: غیب وسیله.....
۱۲۳	بند چهارم: معافیت مرور زمان.....
۱۲۳	۴-۱- مرور زمان در کنوانسیون C.M.R.....
۱۲۳	۴-۱-۱- مرور زمان یک ساله.....
۱۲۴	۴-۱-۲- مرور زمان سه ساله در مورد تلف.....
۱۲۴	۴-۱-۳- مرور زمان در خصوص کالاهایی که خسارت در بدولی تحویل مرسل الیه نشده اند.....
۱۲۵	۴-۲- کنوانسیون T.I.R.....
۱۲۷	مبحث سوم: سایر عوامل مؤثر بر معافیت.....
۱۲۷	گفتار اول: تأثیر فعل زیان دیده.....
۱۳۰	گفتار دوم: تأثیر فعل ثالث.....
۱۳۱	نتیجه گیری.....
۱۳۵	منابع و مأخذ.....

مقدمه

حمل و نقل یکی از ارکان اصلی اقتصاد، تجارت، رفاه اجتماعی، امنیت، حاکمیت و سیاست است. از بین انواع روش های حمل و نقل حمل و نقل جاده ای از اهمیت زیادی برخوردار است. توجه بیشتر به این بخش در قلمرو بین المللی، سازوکارهای حقوقی آنها در سطح جهانی را می طلبد. یکی از این سازوکارهای حقوقی، تنظیم کنوانسیون های بین المللی است. در این راستا کنوانسیون حمل و نقل بین المللی جاده ای کالا (کنوانسیون قرارداد حمل و نقل بین المللی کالا از طریق جاده) در ۱۹ مه ۱۹۵۶ در ژنو تنظیم و منعقد گردید و از سال ۱۹۶۱ لازم الاجرا گردید. که یکی از موضوعات عمده آن مربوط به مسؤولیت متصدی حمل و نقل جاده ای کالا است. از طرفی الحاق ایران به کنوانسیون حمل و نقل بین المللی جاده ای کالا در سال ۱۳۷۶ صورت گرفت که در این راستا بررسی مفاد کنوانسیون، به ویژه موارد معافیت متصدی حمل و نقل را ضروری می نماید تا متصدی حمل و نقل و صاحبان کالا که در عرصه حمل و نقل بین المللی فعالیت می کنند با مفاد کنوانسیون آشنا شوند.

با توجه به رشد روز افزون مبادلات بازرگانی و لزوم سرعت در رسانیدن کالا به مقصد و اینکه کامیون های حامل کالا در جاده های بین المللی به علت اجرای مقررات گمرکی و در هنگام عبور (ترانزیت) از یک کشور مجبور به توقف های طولانی می شدند، علیهذا از جمله

اقدامات اتحادیه بین المللی حمل و نقل جاده ای طرح کنوانسیون گمرکی جهت حمل و نقل بین المللی بود که در سال ۱۹۵۹ تشکیل و تصویب و در سال ۱۹۷۵ جای خود را به کنوانسیون دیگری با همین نام داد. مقررات مذکور در ۶۰ ماده و ۸ ضمیمه می باشد. ایران در سال ۱۳۴۹ با تصویب ماده واحده ای به کنوانسیون T.I.R. ملحق شد. به موجب مقررات ماده یک کنوانسیون مذکور اصطلاح عملیات T.I.R. به حمل کالا از یک اداره گمرک خروجی به یک اداره گمرک مقصد به موجب روش مرسوم به روش T.I.R. مذکور در این کنوانسیون اطلاق می گردد.

مسائل مربوط به قرارداد ای حمل و نقل در ایران و کنوانسیون های C.M.R و T.I.R. نیز در حوزه حمل و نقل بین "المللی جاده و به عبارتی در حمل و نقل جاده ای بین ایران و کشورهای دیگر، کنوانسیون های مرز حاکم است. از سوی دیگر باید توجه داشت که به هنگام بروز خسارت، در چه مواردی، برای تصدی حمل و نقل معافیت هایی در این نظام های حقوقی در نظر گرفته شده است.

بررسی شیوه های دفاعی متصدی و شرایط استنادی آنها علاوه بر فواید کاربردی، آثار علمی مهمی دربردارد از جمله اینکه نقش به دهایی در درک مبنای مسئولیت حداکثر مراقبت مطرح در کنوانسیون مزبور و به تبع آن نظم حقوقی ایران را دارد. موارد و شروط محدودکننده و معافیت مطرح، محدود به قوه قاهره نمی باشد. حتی به نحو قابل توجهی مخاطرات ذاتی حمل و نقل زمینی مورد توجه قرار گرفته است.

تمسک به برخی از موارد معافیت، مستلزم اثبات رابطه سببیت بین موارد یاد شده با خسارت تحقق یافته است و در برخی موارد صرف اثبات وجود موارد معافیت مربوط به مخاطرات ذاتی حمل و نقل جهت رفع مسئولیت کافی است. مرور زمان نیز به عنوان یک مورد دفاعی در دو کنوانسیون پیش بینی شده است.

حال باتوجه به آنچه بیان شد این مسأله مطرح می گردد که در هر سه منبع، چه میزان مسئولیت در معافیت و شروط محدود کننده متوجه متصدی حمل می باشد. و به جهت بالا

بودن سطح مسؤولیت، متصدی برای اثبات معافیت خود چه اقدامی به عمل آورد.

این نوشتار در نظر دارد تا به تبیین شرایط معافیت و محدودیت مسؤولیت متصدی حمل و نقل در حقوق ایران و کنوانسیون C.M.R و T.I.R. بپردازد و اینکه آیا موضع این دو کنوانسیون در مورد محدودیت مسؤولیت متصدی حمل و نقل یکی است؟ و حقوق ایران دارای چه نقاط اشتراک و افتراقی در مورد ماهیت شروط محدود کننده معافیت با دو کنوانسیون می باشد؟ و اینکه چه ضوابط و معیارهایی برای شروط و معافیت متصدی حمل و نقل در نظام حقوقی ایران - کنوانسیون C.M.R و T.I.R. وجود دارد؟

اهمیت موضوع نوشتار، انگیزه انتخاب آن

امروزه حمل و نقل تابع قاصدی واحدی نیست و مبنای حمل و نقل در زمینه های متعدد به ویژه در حوزه ی حمل و نقل جاده ای دارای تحولاتی بوده است؛ حوزه ی مذکور از مهمترین عرصه هایی است که زمینه ساز شروع تحولات در مبنای مسؤولیت در حمل و نقل جاده ای بوده است. به نحوی که برخی در زمینه ی حقوق حمل و نقل از عنوان "رژیم خاص مسؤولیت مدنی" یاد نموده اند.

از سوی دیگر در این که آیا مسؤولیت متصدی حمل کالا در حمل و نقل جاده ای، مسؤولیت قراردادی است یا قهری، اختلاف است. در این نوشتار شیوه ی تطبیقی این امر بررسی شده است.

از سوی دیگر به نظر میرسد به رغم ماده ی ۳۸۶ قانون تجارت و مواد ۲۲۷ و ۲۲۹ قانون مدنی که در بخش قواعد عمومی قراردادهای این قانون آمده است، به نفع زیان دیده یعنی صاحب کالا است که مبنای مسؤولیت مدنی متصدی حمل در حمل و نقل جاده ای، تئوری "تعهدایمنی" تلقی شود؛ ثمره ی عملی چنین ایده ای آن است که در صورت وقوع خسارت، زیان دیده مکلف به اثبات تقصیر متصدی نیست، اما در این وضع نیز متصدی با اثبات سعی و تلاش متعارف نمیتواند از مسؤولیت رهایی یابد؛ وی باید وجود یک عامل خارجی را به اثبات رساند؛ این امر که به یکپارچگی حقوق تجارت و قواعد عمومی قراردادهای در حقوق مدنی

منجر میشود، در برخی دیگر از قوانین و کنوانسیون‌ها رعایت نشده است؛ به نحوی که از مبانی دیگری استفاده شده است؛ مبانی ای که شناخت آنها در دعاوی داخلی و بین‌المللی که تعداد آنها نیز کم نیستند، می‌تواند در حل مسائل مسئولیت مدنی و شناخت خواهان و خوانده مفید باشد.

www.ketab.ir